

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 22^{ΑΣ} ΜΑΪΟΥ 1948

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΕΟΡΤΑΣΜΟΝ ΤΩΝ ΓΕΝΕΘΛΙΩΝ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ὑπάρξεώς της ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἐσκέφθη νὰ ἀφιερῶσιν μίαν ἡμέραν κατ' ἔτος εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς πρώτης Ἀκαδημίας, εἰς τὴν μνήμην τοῦ Πλάτωνος. Καὶ πρὸ ὀκταετίας δι' ἀποφάσεως τῆς ὀλομελείας τοιαύτη ἡμέρα ὠρίσθη, κατὰ μίμησιν ὁμοίου ἐορτασμοῦ εἰς τὴν παλαιὰν Ἀκαδημίαν, ἡ 22^α Μαΐου, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν 7^{ην} τοῦ αἰττικῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος, ἡμέραν καθ' ἣν ἐν ἔτει 427 ἐγεννήθη ὁ Πλάτων. Ἐπιστεύετο ὅτι κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν μετὰ ὀγδοήκοντα ἔτη καὶ ἀπέθανεν. Ἴσως τοῦτο συνδέεται μὲ τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ ἐορτάζωνται τὰ γενέθλια τινος κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον αὐτοῦ ἡμέραν, τὰ γενέσια, ἴσως ἀποτελεῖ καὶ ἀπλὴν παράδοσιν, ἣτις ὅμως δὲν εἶναι ἡ μόνη, ἣτις ἐδημιουργήθη περὶ τὸ πρόσωπον τοῦ Πλάτωνος. Ἐπιστεύετο ἀκόμη ὅτι ἡ ἑβδόμη (ἀριθμὸς ἱερὸς) τοῦ Θαργηλιῶνος ἦτο ἡ γενέθλιος ἡμέρα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔτι πλέον ὅτι ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν αὐτὸ τοῦτο τέκνον τοῦ μουσηγέτου θεοῦ.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ θρυλοὶ ποὺ ἐπλάσθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του μαρτυροῦν τὴν ἔκτοτε μορφωθεῖσαν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν ὁ γονιμώτερος καὶ ὁ βαθύτερος ἕως τότε ἐρευνητῆς παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ. Ἐπέρασαν ἀπὸ τότε δύο χιλιάδες τετρακόσια χρόνια, καὶ ἂν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἀνεφάνησαν τέσσαρες ἢ πέντε ἀκόμη ἄγδρες, οὔτινες ἐπίσης ἀνεκάλυψαν μεγάλας θεμελιώδεις σκέψεις, ὅμως ὁ Πλάτων ὑπῆρξεν ὁ μέγας πρωτοπόρος, ὁ Πλάτων εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἥρωσ τῆς διανοήσεως.

Τὸ ἔργον τῆς ζωῆς του, εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ ὁποίου ἐχρειάσθη τριάντα περίπου χρόνια, εἶναι ἡ Πολιτεία μὲ τὸν ὑπότιτλον περὶ Δικαίου.

Ἐπειδὴ ἐδῶ συγκεντροῦται ὁ πυρὴν τῆς νέας διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ φιλοσοφικῆς σκέψεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τοῦ ἀπεράντου περιεχομένου ἀντιλήψεις τινές, ἀποχωριζόμεναι ἀπὸ τὸ σύνολον, πολλαχῶς παρεξηγοῦνται ἰδίᾳ εἰς κεινημένας περιόδους, ἃς ρίψωμεν ταχὺ βλέμμα εἰς τὸ δεκάβιβλον ἔργον, ὅσον ἐπιτρέπει ἡ κλειψύδρα μιᾶς εἰσηγήσεως.

Ὁ διάλογος διεξάγεται εἰς τὸν Πειραιᾶ, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Κεφάλου. Ἐρωτώμενος ὑπὸ τοῦ Σωκράτους ὁ Κέφαλος, γέρον ἤδη, ποῖον τὸ μέγιστον ἀγαθὸν ποὺ ἀπῆλαυσεν ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ἀπαντᾷ χάρις εἰς αὐτὸν οὐδένα ἔβλαψα, οὐδένα ἠδίκησα καὶ ἀφόβως ἀτενίζω τὴν τύχην μου εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν.

Ἐντεῦθεν ἀρχίζει ἡ συζήτησις τί εἶναι δίκαιον καὶ τί εἶναι ἀδικον.

Καὶ ἐπειδὴ οἱ ὀρισμοὶ οἱ δοθέντες ὑπὸ τῶν ἄλλων συνομιλητῶν δὲν ἐπιδοκιμᾶζονται, ὁ Σωκράτης ἐφαρμόζει νέαν νοητικὴν διαδικασίαν πρὸς εὐρεσιν τοῦ δικαίου ἀκολουθῶν πορείαν περίπλοκον δι' ἡμᾶς, ἀλλ' ὅπου ὑπάρχει γραμμὴ σταθερά, ἣτις, συνδέουσα τὰ καθ' ἕκαστον μέρη τοῦ διαλόγου καὶ φωτιζομένη καὶ ἀπὸ ἄλλους διαλόγους, ἀποκαλύπτει ὑπέροχον ἀρχιτεκτονικὸν οἰκοδόμημα.

Ἐπειδὴ ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀσφαλῶς σπουδαία τις ἀρετὴ, πρέπει, λέγει, νὰ εὐρίσκειται ὄχι μόνον εἰς τὴν ψυχὴν τελείων ἀνθρώπων, τοῦ ἀτόμου, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἐν μεγαλογραφίᾳ τέλειον ἀνθρώπον, εἰς τὸ κράτος. Καὶ εἶναι εὐκολώτερον τὸ στοιχεῖον αὐτὸ νὰ ἀνεύρωμεν εἰς τὸ κράτος παρὰ εἰς τὸ ἄτομον, ὅπως ὁ μύψ διαβάσει κείμενον μὲ μεγάλα γράμματα ἀνετώτερον παρὰ μὲ μικρά, ἀρκεῖ μόνον τὸ ἐρευνῶμενον κράτος νὰ εἶναι ἄριστα ὀργανωμένον, ἀρκεῖ μόνον ἡ πολιτεία νὰ εἶναι τελεία, ὀρθή.

Προτοῦ ἀρχίσῃ ἡ οἰκοδομὴ αὐτῆς διαπιστοῦται πῶς ἐγεννήθη ἱστορικῶς τὸ κράτος. Ἐγεννήθη πρὸς πλήρωσιν τῶν βιοτικῶν ἀναγκῶν καὶ αὕτη ἐπιτυγχάνεται διὰ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἔργων.

Ἡ νέα πολιτεία, ἣτις ἰδρύεται διὰ λόγων, περιλαμβάνει τρεῖς τάξεις, ὅχι ὑπὸ τὴν κοινὴν σύγχρονον ἔννοιαν, μᾶλλον τρεῖς ὀμάδας, τὴν ὀμάδα τῶν ἀρχόντων, τὴν ὀμάδα τῶν φυλάκων, δηλ. τῶν στρατιωτικῶν, καὶ τὴν ὀμάδα τῶν πολυπληθεστέρων δημιουργῶν, ἣτοι βιοτεχνῶν, γεωργῶν, καπήλων, ἐμπόρων καὶ ἐν γένει τῶν ἀσκούντων πλουτοπαραγωγικὰ ἐπαγγέλματα. Εἰς τὰς δύο πρώτας ὀμάδας, καὶ μόνον εἰς αὐτάς, καταργεῖται ἡ ἀτομικὴ ἰδιοκτησία, ὅπως ἐπίσης αἱ αὐταὶ ὀμάδες καὶ μόνον αὐταὶ ὑποβάλλονται χάριν τοῦ συνόλου εἰς τὴν θυσίαν τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς, εἰσαγομένης κοινογαμίας καὶ κοινότητος τέκνων.

Εἰς ἑκάστην ὀμάδα ἀντιστοιχεῖ μία ἀρετὴ, ἣτις εἶναι εἰς αὐτὴν πρὸ παντὸς ἀπαραίτητος. Εἰς τὴν ὀμάδα τῶν ἀρχόντων ἡ σοφία ἢ φρόνησις, εἰς τὴν ὀμάδα τῶν φυλάκων ἡ ἀνδρεία καὶ εἰς τὴν ὀμάδα τῶν δημιουργῶν ἡ σωφροσύνη.

Καὶ ἡ δικαιοσύνη ποῦ εἶναι; Πρέπει νὰ τὴν εὕρωμεν, λέγει ὁ Σωκράτης, ἀφοῦ ἡ πολιτεία μας εἶναι τελεία, δηλαδὴ «σοφὴ τε καὶ ἀνδρεία καὶ σόφρον καὶ δικαία». Ψάχνουν οἱ συνομιληταὶ του, ἀλλ' εἰς μάτην, ὅτε ἐπεμβαίνων, ἰδοῦ, λέγει, εἶναι μπροστὰ στὰ μάτια μας, εἶναι ἡ ἀρχὴ ποὺ εὕρηκαμεν κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ κράτους, ἡ ἀρχὴ ἕκαστον τὰ ἑαυτοῦ πράττειν.

Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὸ τέλειον ἄτομον, διὰ τὴν ἐν μικρογραφίᾳ τελείαν πολιτείαν. Καὶ ἐδῶ πρέπει νὰ ὑπάρχη που ἡ δικαιοσύνη. Ἐπειδὴ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον σημασίαν ἔχει ἡ ψυχὴ, ἀνευρίσκομεν καὶ εἰς αὐτὴν τρία μέρη, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τὰ τρία στοιχεῖα τῆς πολιτείας, τὸ λογιστικὸν (ἀντιστοιχοῦν πρὸς τοὺς ἀρχόντας), τὸ θυμοειδὲς (πρὸς τοὺς φύλακας) καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν (πρὸς τοὺς δημιουργοὺς). Καὶ ἡ δικαιοσύνη; Συνίσταται καὶ ἐδῶ εἰς τὸ ἕκαστον μέρος τῆς ψυχῆς τὰ αὐτοῦ πράττειν.

Εἰς τὴν τελείαν πολιτείαν καὶ εἰς τὸ τέλειον ἄτομον δὲν ἀρκοῦν αἱ ἀρεταὶ τῶν καθ' ἕκαστον ομάδων ἢ μερῶν. Ὑπολείπεται καὶ κάτι ἄλλο, καὶ αὐτὸ τὸ «ὑπόλοιπον» ἐν τελείᾳ πολιτείᾳ εἶναι ἡ ἁρμονία μεταξὺ τῶν τριῶν ομάδων, ὅπως ἀναλόγως ἁρμονία χρειάζεται μεταξὺ τῶν τριῶν μερῶν τῆς ψυχῆς.

Αὕτῃ λοιπὸν ἡ ἁρμονία, ἣτις ἐκφράζεται διὰ τῆς «οἰκιοπραγίας», αὕτῃ εἶναι ἡ δικαιοσύνη καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ ἐν τῷ ἀτόμῳ.

Καὶ ἐάν, ταρασσομένης τῆς ἁρμονίας, ἐπικρατήσῃ «πολυπραγμοσύνη», αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἡ ἀδικία καὶ τότε δὲν ἔχομεν ἐνώπιόν μας εἰμὴ νοσοῦσαν πολιτείαν καὶ νοσοῦν ἄτομον.

Ἄλλ' ἡ οἰκοδομὴ τῆς τελείας πολιτείας δὲν ἐστεγάσθῃ ἀκόμη. Ἡ ἁρμονία, ἣν ἐπιδρασιθεύει ἡ δικαιοσύνη συνέχουσα τὰ καθ' ἕκαστον, πρὸς τίνα σκοπὸν ἀπαιτεῖται; Ἐδῶ ὡς κορωνὶς τῆς τελείας πολιτείας καὶ τοῦ τελείου ἀνθρώπου προβάλλει ἀνωτάτῃ τις ἰδέα, τὸ «μέγιστον μάθημα», ἡ ἰδέα τοῦ ἀγαθοῦ, ἡ προσοδίδουσα ἀξίαν εἰς τὸ δίκαιον, ἡ ἰδέα «ἣ δὴ δίκαια καὶ τᾶλλα προσορησάμενα χρήσιμα καὶ ὠφέλιμα γίνεται». Ἄλλ' εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, ἣτις περαιτέρω συνυφαίνεται μὲ τὴν θεότητα, ἀμυδρὸν φῶς ρίπτεται εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος, ἴσως τὴν βαθυτέραν ἀνάλυσιν ἐπεφύλασεν εἰς τὰς συζητήσεις ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ.

Τὸ περὶ Πολιτείας ἔργον τοῦ Πλάτωνος ἄρα δὲν εἶναι ἐγχειρίδιόν τι πολιτειολογίας οὐδὲ γενικὴ τις θεωρία περὶ δικαίου, ἀλλ' αὕτῃ αὕτῃ ὀλόκληρος ἡ φιλοσοφία του, νέα κατὰ βάσιν, περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν ἐν κοινωνίᾳ βιούντων ἀνθρώπων, ἐπειδὴ δὲ ὁ Πλάτων ἐπειράθῃ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ νὰ μεταφέρῃ καὶ εἰς τὸν φυσικὸν κόσμον, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτὸ ἔργον ἐρευνᾷ τὸ μέγα πρόβλημα τοῦ σύμπαντος.

Ἡ σχεδιασθεῖσα πολιτεία οὐδαμοῦ, λέγει, τῆς γῆς ἀπαντᾷ. Ὅλα τὰ ὑπάρ-

χοντα κράτη και κατ' ἑξοχὴν ἡ ἀθηναϊκὴ δημοκρατία εἶναι ἡμαρτημένα, πῶς λίγο πῶς πολύ. Ἡ τελεία πολιτεία ἰδρῦθη μόνον ἐν λόγοις « παραδείγματος ἕνεκα ».

Ἐπλάσαμεν « ἄνδρα τὸν τελέως δίκαιον » και τελείαν πολιτείαν ὅχι ὡς πρότυπα ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ἠξιούμεν νὰ μὴ διαφέρῃ ποσῶς συγκεκριμένοι τις ἄνθρωπος ἢ πολιτεία, ἀλλ' ὡς κατευθυντηρίους ἀπλῶς γραμμάς, ἀρκούμενοι ἐὰν οὗτοι εἶναι « ὅτι ἐγγύτατα τοῦ παραδείγματος ».

Ἡ « ἐν λόγοις » πολιτεία « ἐν οὐρανῷ ἴσως παράδειγμα ἀνάκειται ὁρᾶν και ὁρῶντι ἑαυτὸν κατοικίζειν », ἀδιάφορον δὲ εἶναι « εἴτε που ἐστὶν εἴτε ἔσται », ὅπως και ὁ ζωγραφῆσας ἄνδρα κατὰ « κάλλιστον παράδειγμα » (ιδέα τοῦ καλοῦ) οὐδαμῶς ὑπολείπεται εἰς ἀξίαν ἐκ τοῦ λόγου ὅτι δὲν εἰμπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ « ὡς και δυνατόν γενέσθαι τοιοῦτον ἄνδρα ».

Οὕτως ἔχει τὸ ζήτημα διὰ τὸν « μετ' ἐπιστήμης » θεώμενον τὰ πράγματα. Τοιοῦτος δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις « αὐτὸ μὲν καλὸν και ἰδέαν τινὰ αὐτοῦ κάλλους μηδεμίαν ἠγεῖται ἀεὶ μὲν κατὰ ταῦτα ὡσαύτως ἔχουσαν, πολλὰ δὲ τὰ καλὰ νομίζει, ἐκεῖνος ὁ φιλοθεάμων και οὐδαμῆ ἀνεχόμενος ἂν τις ἐν τὸ καλὸν φῆ εἶναι και δίκαιον και τᾶλλα οὕτω... Οἱ πολλὰ καλὰ θεώμενοι, αὐτὸ δὲ τὸ καλὸν μὴ ὁρῶντες, και πολλὰ δίκαια, αὐτὸ δὲ τὸ δίκαιον μὴ, δοξάζουσιν ἅπαντα, γινώσκουσι δὲ οὐδέν », ἔχουν μὲν γνώμην δι' ὅλα τὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ δὲν ἔχουν « γνῶσιν » κανενὸς ἀντικειμένου.

Τῆς γνώσεως ἀνάγκην ἔχουν κατ' ἑξοχὴν ἐκ τῆς πρώτης ομάδος οἱ κυβερνήται. Καὶ τώρα ἀντιμετωπίζει ὁ Σωκράτης τὸ « μέγιστον κῦμα » ἀποφασίζων νὰ διαπιστώσῃ ὅ,τι ἔως τώρα, ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ γελοίου εἰς τὰ ὅμματα τῶν Ἀθηναίων ὠκνεῖ νὰ ἐκστομίση, ὅτι δηλαδὴ, « ἐὰν μὴ ἢ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύσωσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἢ οἱ βασιλεῖς τε νῦν λεγόμενοι και δυνάσται φιλοσοφήσωσι γνησίως τε και ἱκανῶς, και τοῦτο εἰς ταυτὸν ξυμπέση, δυνάμεις τε πολιτικὴ και φιλοσοφία, οὐκ ἔστι κακῶν παῦλα ταῖς πόλεσι, δοκῶ δ' οὐδὲ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει, οὐδὲ αὕτη ἢ πολιτεία μὴ ποτε πρότερον φυῆ τε εἰς τὸ δυνατόν και φῶς ἡλίου ἔλθῃ, ἣν νῦν λόγῳ διεληλύθαμεν ».

Ὁ ἴδιος ὁ Πλάτων, κατεχόμενος ἀπὸ τὴν « μόνιμον πίστιν », ἐπειράθη νὰ εὔρη τὸν διαθέτοντα τὴν δύναμιν, ἵνα ἐφαρμόσῃ κατὰ τὸ δυνατόν πολιτεύμα κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς Πολιτείας του και ἐν τούτῳ ὑπῆρξε πολιτικός, τὸ ὑψιστον μέλημα κάθε Ἀθηναίου. Τὸ ὠραιότερον ἔργον, λέγει εἰς τὸ Συμπόσιον, κάθε ἔμφρονος εἶναι ἢ διαρρῦθμισις τῶν κοινῶν, ἣτις καλεῖται δικαιοσύνη, « ἢ διακόσμησις τῶν πόλεων, ἢ τὸ ὄνομά ἐστι δικαιοσύνη ».

Ἄλλὰ και ὅταν ἢ διττὴ αὕτη προσπάθεια εἰς τὰς Συρακούσας ἀπέτυχεν οἰκτρῶς και τελικῶς ἐτράπη πρὸ τῶν τυράννων εἰς φυγὴν, μετέβαλε μὲν γνώμην

εἰς τὸ γερωνικὸν ἔργον τῶν Νόμων, τὸ μετὰ τὸν θάνατόν του δημοσιευθέν.

Ἐνῶ δηλαδὴ εἰς τὴν Πολιτείαν οἱ σοφοὶ βασιλεῖς ἢ οἱ βασιλεύοντες σοφοὶ κυβερνοῦν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παγίου νομικοῦ αὐτῆς πλαισίου ἢ, προσέθετεν εἰς τὸν Πολιτικόν, χωρὶς κἂν νόμους ποὺ δὲν τοὺς χρειάζονται ἅτε ἄπλᾶ «ἐμποδίσματα», ὅπως καὶ «ὁ κυβερνήτης τὸ τῆς νεῶς καὶ ναυτῶν ἀεὶ συμφέρον παραφυλάττων, οὐ γράμματα τιθεῖς, ἀλλὰ τὴν τέχνην νόμον παρεχόμενος σώζει τοὺς συνναύτας», τοῦναντίον εἰς τὸ σύγγραμμα τῶν Νόμων ἐκπονεῖ δεύτερον σχέδιον πολιτείας, κομμένον ἐπὶ τῇ βάσει πλέον οἰκειοτέρων ἱστορικῶν δεδομένων με ἀνωτάτους ἄρχοντας τοὺς νόμους, ὡς γενικοὺς ἐκ τῶν προτέρων τεθειμένους κανόνας τῆς κοινωνικῆς συμβιώσεως, χωρὶς πλέον κοινογαμίαν καὶ κοινὰ τέκνα οὐδὲ κατάργησιν τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τινα τάξιν.

Ἐν τούτοις, καὶ μετὰ τὴν μεταστροφὴν αὐτὴν, ἡ μέθοδος πρὸς εὕρεσιν δικαίου, ὡς νοητικὴ διαδικασία, ἐξακολουθεῖ καὶ εἰς τοὺς Νόμους νὰ εἶναι ἡ ἴδια, καὶ αὐτὸ εἶναι, ὅπερ ἀπὸ τὸ περὶ Πολιτείας ἔργον παραμένει ἑσαεὶ, ὡς μόνιμον στοιχεῖον, θεμέλιον πάσης περὶ πολιτείας καὶ περὶ δικαίου ἰδεοκρατικῆς ἀντιλήψεως, τυχὸν ἔκτοτε, ὡς εἰκόσ, καὶ τυγχάνον περαιτέρω ἐπεξεργασίας.

Τοιοῦτο μόνιμον στοιχεῖον δὲν εἶναι φυσικὰ ἢ ἐν τῇ Πολιτείᾳ κατάργησις τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας εἰς τὸν κύκλον τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων, ὅπως καὶ γενικώτερον πρὸς τὴν πλατωνικὴν φιλοσοφίαν, οὔσαν τελολογικὴν, δὲν ἔχει ἐπαφήν τινα ἢ λεγομένη ὕλιστικὴ ἐξήγησις τῆς ἱστορίας, ἣτις εἶναι καὶ θέλει νὰ εἶναι αἰτιοκρατικὴ μέθοδος ἐρεύνης.

Ἄφ' ἑτέρου ἡ συμπέσις, ἣν ὑφίσταται τὸ ἄτομον ἴδια εἰς τὴν πλατωνικὴν Πολιτείαν, δὲν ἔχει ὡς εἰκόσ, ἀπόλυτον κύρος, ἀλλ' εἶναι συγκεκριμένη τις ρύθμισις τῆς αἰωνίας ἀντιθέσεως μεταξὺ ἀτόμου καὶ συνόλου, γέννημα ἐν μέρει τῆς ἀντιδράσεως πρὸς τὴν ὑπερατομιστικὴν ὑφὴν, εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἡ δημοκρατία τῶν Ἀθηναίων, ὑποκύψασα ἐν τέλει εἰς τὴν Σπάρτην, ὅπου τὸ ἄτομον ἦτο σχεδὸν τελείως ἀπερροφημένον ἀπὸ τὸ κράτος. Ὁ Πλάτων, ποὺ ἦτο καὶ αὐτὸς τέκνον τῆς ἐποχῆς του, ἀνῆκεν ἐκ καταγωγῆς εἰς τοὺς λακωνίζοντας τῶν Ἀθηναίων, ἐντεῦθεν ἐν μέρει καὶ ἡ ἄμετρος ἐκτίμησις του πρὸς τοὺς δωρικοὺς θεσμούς. Τόσον ὑποτίθεται τοῦτο ἀσφαλὲς ὥστε ἡ περὶ αὐτοῦ τῆς συγγραφῆς τῆς Πολιτείας χρονοθετεῖται ἀπὸ τοὺς συγχρόνους πρὸ τῆς μάχης τῶν Λεύκτρων, διότι μετὰ τὸ σημαντικώτατον διὰ τὸν ἑλληνικὸν κόσμον γεγονός τοῦτο ἔχει ἀμαυρωθῆ ἢ μονόπλευρος ἄλλως αἶγλη καὶ ἔχει καταπέσει ἀνεπιστρεπτὴ μὲ ἐν μόνον κτύπημα τὸ πανελλήνιον κύρος τῆς Σπάρτης, ἣτις ἕως τότε ἐθεωρεῖτο ἀήττητος, καὶ τὸ κτύπημα αὐτὸ κατηνέχθη ἀπὸ δημοκρατίαν, ἀπὸ τὸ κράτος τῶν Θηβῶν.

Τὰ ἀπολύτου κύρους διδάγματα, ἅτινα ἐκληροδότησεν ὁ Πλάτων εἰς τὸν κό-

σμον, εἶναι τὴν σήμερον βεβαίως τῆς τρεχούσης ἐπιστημονικῆς κινήσεως στοιχεῖα, ἀλλ' ὁ Πλάτων εἶναι ἐκεῖνος ὅστις πρῶτος ἐθεμελίωσεν ἐπιστημονικῶς—καὶ ἄλλη θεμελίωσις δὲν ὑπάρχει—τὴν ὑπόστασιν τοῦ κράτους μετενεγκὼν τὴν ἠθικὴν ἀπὸ τὸ ἄτομον εἰς τὸ κράτος, ἐξ οὗ πάλιν ἀντανακλάται εἰς τὸ ἄτομον, εἰς τρόπον ὅστε τὸ κράτος ἀποκαλύπτεται ὡς τὸ μόνον δυνατὸν μέσον, ὡς ἡ μόνη δυνατὴ προσπάθεια πρὸς τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ ἐν τούτῳ κεῖται ἡ δικαιολογία τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ἐν τούτῳ κεῖται ἡ λογικὴ ἀναγκαιότης τοῦ κράτους, ὡς ἀναγκαστικοῦ ὄργανισμοῦ τῶν κατὰ κοινωνίας ζώντων ἀνθρώπων.

Μέσα εἰς τὸ ἀναγκαστικὸν αὐτὸ ἐκπαιδευτήριον ποῦ λέγεται κράτος μία εἶναι καὶ ἐνιαία ἡ ἠθικὴ καὶ διὰ τὰ ἄτομα καὶ διὰ τὰ κράτη, ὅπως ἐνιαία εἶναι καὶ διὰ μέλλουσιν ὑπερπολιτεῖαν, διὰ μίαν ὀργανωμένην ἀνθρωπότητα.

Ἡ ἐκ τῆς δικαιοσύνης πηγάζουσα ἁρμονία σημαίνει βεβαίως ἰσορροπίαν μεταξὺ τῶν αἰ ἀντιτιθεμένων στοιχείων, τοῦ ἀτομικοῦ καὶ τοῦ συνολικοῦ. Ἄλλ' εἶναι μοιραῖον, ὅπως ἐλέχθη, ἀπόλυτος ἰσορροπία νὰ εἶναι ἀδύνατος, τοῦτο θὰ ἦτο συνταύτισις τῆς αἰωνίας ἰδέας τοῦ δικαίου πρὸς τι συγκεκριμένον, σημερινόν. Ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει ἄλλοτε πλεονεκτεῖ τὸ ἐν τῶν στοιχείων, ἄλλοτε τὸ ἄλλο, ἀλλ' ἡ ἁρμονία ἐκεῖνη ἔχει τοῦτο τὸ σπουδαῖον περιεχόμενον, ὅτι λειτουργεῖ ὡς διηλεκτικῆς κατευθυντήριος γραμμὴ πρὸς κάποιαν ἐκάστοτε ἰσορροπίαν.

Ἄλλ' ἡ σκιαγράφησις αὕτη πλατωνικῶν θεωριῶν, καὶ ὡς ἀπόπειρα ἀκόμη, εἶναι ἀτελής. Τὸν ἐπιστημονικὸν ὀπλισμὸν ἠντλησεν ὁ Πλάτων ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν. Ὅταν τὰς ἀνεκάλυψεν, ὅταν τὰς ὠραματίσθη ὡς ὑπέρτατα ὄργανα τῆς ἀνθρώπινης διανοήσεως, ἐτρόμαξεν ὁ ἴδιος. Ὁ Σωκράτης ἐγνώριζε μόνον τὰς ἐννοίας. Ὁ Πλάτων ἐπροχώρησε πρῶτος πρὸς τὰς ἰδέας.

Ἄλλὰ τί εἶναι αὐταὶ αἱ περίφημοι ἰδέαι τοῦ Πλάτωνος, αὐτὰ τὰ ἀγέννητα καὶ ἀνώλεθρα ὄντα, τὰ ὄντως ὄντα, ποῦ ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιον τῆς φιλοσοφίας του;

Αὐτὸ εἶναι τὸ κεντρικὸν θέμα, τὸ δυσκολώτερον. Ἄλλ' ἐγκαταλείπω τὸ βῆμα διὰ νὰ ἀκούσωμεν τὸν ὀμιλητὴν τῆς σημερινῆς ἐκτάκτου συνεδρίας, ὅστις θὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιον ἡμῶν ἀκριβῶς μίαν τῶν ἰδεῶν τούτων, οἰκείαν αὐτῷ κατ' ἐξοχίαν, τὴν ἐκφανεστάτην καὶ ἐρασιμωτάτην πασῶν, τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ.

Ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Οἰκονόμος ἔχει τὸν λόγον.